

De samenhang tussen delinquent gedrag van een adolescent en zijn of haar beste vriend(in) en de invloed van positieve en negatieve kenmerken van de kwaliteit van de relatie

Master's thesis

Utrecht Universiteit

Master's programme in Clinical Child, Family and Education Studies

Pedagogische wetenschappen

De Vries, S. (6599540)

Thesisbegeleider: Meerkerk, G.

Tweede lezer: Nas, C. N.

29-05-2020

RADAR-project

Voorwoord

Voor u ligt mijn masterthesis, die geschreven is voor de opleiding Clinical Child, Family and Education Studies vanuit de faculteit pedagogische wetenschappen aan de Universiteit van Utrecht. Dit onderzoek probeert antwoord te geven op de vragen: is er een samenhang tussen delinquent gedrag van een adolescent en zijn of haar best vriend(in) en wordt deze samenhang beïnvloedt door positieve en negatieve aspecten van de kwaliteit van een relatie? Het onderzoek is uitgevoerd met data van het Research on Adolescent Development and Relationships Project [RADAR]. Ik wil graag de onderzoekers van het project bedanken voor het beschikbaar stellen van de database en de participanten voor de tijd die zij hebben vrijgemaakt om te participeren in het onderzoek.

Daarnaast wil ik graag mijn thesisbegeleiders Evelien Hoeben en Gert-Jan Meerkerk bedanken voor de begeleiding en de feedback op mijn thesis. Ook wil ik mijn medestudenten en in het bijzonder Esther Noordzij bedanken voor alle overlegmomenten en de bereidheid om over vragen te sparren.

Sifra de Vries

Utrecht, 29 mei 2020

Abstract

The aim of this study is to measure whether there is a correlation between delinquent behavior of an adolescent and delinquent behavior of his or her best friend. In addition, it is investigated whether positive (support) or negative (negative interaction) characteristics influences the correlation between delinquent behavior of adolescent and his or her best friend. When this becomes more clear, preventive measures can be taken to prevent delinquent behavior. A correlation between delinquent behavior of adolescent and his or her best friend is expected. In addition, negative characteristics are expected to have more influence on delinquent behavior than positive characteristics. In this study, 497 adolescents participate with their best friend. Participants have been followed at the age from 12 to 18. To measure delinquent behavior, adolescents and their best friends completed the self-report delinquent behavior questionnaire three times a year. To measure the quality of relationships, they have completed the Dutch version of The Network of Relationships Inventory every year. The study was done with a Spearman's Rho correlation to measure the correlation of delinquent behavior. The influence of the quality of relationships on delinquent behavior was measured with a multiple regression analysis. Results shows that there is a connection between delinquent behavior of adolescent and delinquent behavior of their best friend. In addition, no moderation effect of support and negative interaction is found. Further research into the influence of the quality of relationships on delinquent behavior is recommended.

Key words: delinquent behavior, quality of relationships, support and negative interaction.

Samenvatting

Het doel van dit onderzoek is om te meten of er een samenhang is tussen delinquent gedrag van adolescent en zijn of haar beste vriend(in). Daarnaast is onderzocht of positieve en negatieve kenmerken van de kwaliteit van relaties invloed hebben op deze samenhang. Wanneer hier meer duidelijkheid over ontstaat, kunnen preventieve maatregelen getroffen worden ter voorkoming van delinquent gedrag. Er werd een samenhang tussen het delinquent gedrag van adolescent en zijn of haar beste vriend(in) verwacht. Daarnaast werd verwacht dat negatieve kenmerken meer invloed hebben op de samenhang van het delinquent gedrag dan positieve kenmerken. In het onderzoek participeren 497 adolescenten samen met hun beste vriend(in). Participanten zijn gevolgd van hun 12^e tot 18^e levensjaar. Om het delinquent gedrag te meten hebben de adolescenten en hun beste vriend(in) drie keer per jaar de zelfrapportage delinquent gedrag vragenlijst ingevuld. Om de kwaliteit van relaties te meten hebben zij elk jaar de Nederlandse versie van ‘The Network of Relationships Inventory’ ingevuld. Om de samenhang van delinquent gedrag tussen adolescent en zijn of haar beste vriend(in) te meten is een Spearman’s Rho correlatieanalyse uitgevoerd. Met een meervoudige regressieanalyse is de invloed van kwaliteit van relaties op de samenhang van het delinquent gedrag gemeten. Uit het onderzoek blijkt dat er een samenhang is tussen delinquent gedrag van adolescent en beste vriend(in). Daarnaast is geen moderatie-effect van support en negatieve interactie gevonden. Verder onderzoek naar de invloed van kwaliteit van relaties op delinquent gedrag wordt aangeraden.

Begrippen: delinquent gedrag, kwaliteit van relaties, support en negatieve interactie

Introductie

Jeugddelinquentie is een groot probleem in veel samenlevingen, omdat het veel leed en schade veroorzaakt aan slachtoffers, daders en de samenleving als geheel (Nas, Orobio De Castro, & Koops, 2005). Vele studies die onderzoek hebben gedaan naar delinquent gedrag benadrukken de rol van enkele prominente factoren bij het ontwikkelen van delinquent gedrag onder adolescenten. De belangrijkste daarvan zijn familie gerelateerde factoren en factoren gerelateerd aan vriendschappen (Pearce & Haynie, 2004; Brendgen, Vitaro, & Bukowsky, 2000). In het huidig onderzoek worden de factoren gerelateerd aan vriendschappen nader bekeken, om meer zicht te krijgen op de invloed van kenmerken van vriendschap op de samenhang van delinquent gedrag tussen twee vrienden.

Er bestaan twee principes die de samenhang tussen delinquent gedrag bij twee vrienden kunnen verklaren, namelijk het socialisatie- en het selectieprincipe.

Socialisatieprincipe

Het socialisatieprincipe gaat ervan uit dat delinquent gedrag een gevolg is van negatieve beïnvloeding of socialisatieprocessen tijdens en door de vriendschap. Omdat men met elkaar bevriend is, zal men na verloop van tijd hetzelfde gedrag gaan vertonen (Völker, Baerveldt & Driessen, 2015). Eén van de leertheorieën die uitgaat van het socialisatieprincipe, is de sociale leertheorie van Akers, 1966. De sociale leertheorie wordt over het algemeen gezien als één van de belangrijkste hedendaagse theorieën over de ontwikkeling van delinquent gedrag (Cullen & Agnew, 2006). De sociale leertheorie is gebaseerd op operante conditionering en op de differentiële associatietheorie van Sutherland. Operante conditionering is een vorm van leren waarbij de consequenties (straf of beloning) van gedrag kunnen aanzetten tot gedragsverandering (Zimbardo, & Johnson, 2009). De differentiële associatietheorie gaat ervan uit dat delinquent gedrag geleerd wordt in interactie met andere personen. Dit leren vindt plaats via overdracht van delinquente gedragspatronen, hetgeen in de visie van Sutherland op dezelfde manier plaatsvindt als het leren van gewoon gedrag (Rakt, Weerman, & Need, 2005). Hiervoor zijn vooral sterke relaties met anderen die men vertrouwt belangrijk (Völker, Baerveldt & Driessen, 2015). Uit meerdere studies blijkt dat delinquent gedrag van adolescent sterk samenhangt met delinquent gedrag van zijn/haar beste vriend(in) (Nelson, & DeBacker, 2008; Selfhout, Branje en Meeus, 2007; van Lier, Wanner, & Vitaro, 2007).

Selectieprincipe

Dit principe veronderstelt dat adolescenten vriendschappen aangaan op basis van similariteit in delinquent gedrag als men zelf al delinquent is. Uit onderzoek blijkt ook dat

adolescenten zich meer aangetrokken voelen tot andere adolescenten die raciaal, gedragsmatig, emotioneel, attitudinaal en qua ontwikkelingsniveau op hen lijken (Völker, Baerveldt & Driessen, 2015; Ciairano, Rabaglietti, Roggero, Bonino, & Beyers, 2007; Linden-Andersen, Markiewicz, & Doyle, 2009). De sociale controle theorie van Hirschi, 1969 veronderstelt het selectieprincipe. Binnen de sociale controle theorie wordt delinquent gedrag gezien als gevolg van mislukte externe of interne controle. Men gedraagt zich delinquent omdat – om welke redenen dan ook – de internalisering van sociale normen niet of onvoldoende heeft plaats gevonden, of omdat er geen externe sociale instanties zijn, die het naleven van deze normen ondersteunen, controleren en sanctioneren. Hoe sterker de banden met vrienden zijn, des te meer men de normen van deze vrienden na zal leven (Völker, Baerveldt & Driessen, 2015). Binnen de sociale wetenschappen zijn er veel varianten op de zogenoemde leertheorieën, maar de uitspraak dat gedrag wordt aangeleerd in interactie met de sociale omgeving hebben ze gemeenschappelijk (Völker, Baerveldt, & Driessen, 2015).

Kwaliteit van vriendschap

Similariteit van persoonlijkheid en karaktereigenschappen is niet alleen gerelateerd aan aantrekking, maar ook aan de kwaliteit van vriendschap (Linden-Andersen, Markiewicz, & Doyle, 2009). De kwaliteit van vriendschap kan gedefinieerd worden door bepaalde waarden die aan een vriendschap worden gegeven en de sterkte van die waarden (Bagwell & Schmidt, 2013). Een vriendschap van hoge kwaliteit met een delinquente leeftijdsgenoot kan de eigen delinquentie van een adolescent vergroten, terwijl vriendschap van lage kwaliteit minder invloed kan hebben op het eigen delinquente gedrag (Cillessen, Lu Jiang, West, & Laszkowski, 2005). De hoogte van kwaliteit geeft de sterkte van de positieve of negatieve kenmerken aan die in de relatie voorkomen (Majd Ara, Talepasand, & Rezaei, 2017). Positieve kenmerken zijn bijvoorbeeld compassie en support en negatieve kenmerken zijn bijvoorbeeld conflicten. Uit meerdere onderzoeken blijkt dat delinquente adolescenten meer negatieve kenmerken in hun relatie laten zien. Zo blijkt bijvoorbeeld uit het onderzoek van Piehler en Dishion (2007) dat adolescenten die delinquent gedrag vertonen, een lager niveau van wederkerigheid in hun relatie vertonen in vergelijking met adolescenten die geen delinquentgedrag vertonen dat wil zeggen dat zij binnen een relatie weinig onderlinge verplichting ervaren om een gift te beantwoorden met een tegengift. Ook in ander onderzoek wordt gezien dat typische vriendschappen van delinquente adolescenten in vergelijking met niet-delinquente adolescenten meestal van kortere duur zijn, minder bevredigend zijn en gekenmerkt worden door autoritair gedrag en conflicten (Dishion, Andrews, & Crosby, 1995; Poulin, Dishion, & Haas, 1999). Ander onderzoek suggereert echter dat een sterkere en

positieve band tussen delinquente vrienden leidt tot meer delinquent gedrag (Selfhout, Branje, & Meeus, 2007).

Huidig onderzoek

Vanwege de hoge negatieve impact van delinquent gedrag op de slachtoffers, daders zelf en de samenleving als geheel is het belangrijk om te voorkomen dat jongeren een langdurige delinquente carrière ontwikkelen. Het is niet alleen relevant om te weten welke jongeren risico lopen op langdurig delinquent gedrag, maar ook welke onderdelen in preventieve programma's aan bod moeten komen om de ontwikkeling van delinquent gedrag te voorkomen (Assink et al., 2015). De kwaliteit van vriendschappen speelt duidelijk een belangrijke rol bij de ontwikkeling van het delinquente gedrag van adolescenten. Veel van de onderzoeken gaan echter alleen over de sterkte van de kwaliteit van vriendschap. Het huidige onderzoek is meer toegespitst op positieve en negatieve kenmerken die de kwaliteit van vriendschap definiëren. Omdat onderzoek naar de associatie tussen kwaliteit van vriendschap en delinquent gedrag dat gedaan is, nog inconsistente resultaten laat zien (Selfhout, Branje, & Meeus, 2007), is het van belang om hier meer duidelijkheid over te krijgen. Daarom zal het huidige onderzoek zich richten op de vragen: Is er een samenhang tussen delinquent gedrag van adolescent en zijn of haar beste vriend(in) en hebben positieve en negatieve kenmerken van de kwaliteit van de relatie invloed op deze samenhang?

Op basis van de literatuur wordt een samenhang verwacht tussen delinquent gedrag van adolescent en zijn/haar beste vriend(in). Er wordt verwacht dat adolescent en zijn of haar beste vriend(in) elkaar beïnvloeden in delinquent gedrag. De meeste onderzoeken die gedaan zijn laten zien dat negatieve kenmerken meer invloed hebben op delinquent gedrag, daarvan uitgaand wordt verwacht dat negatieve interactie meer invloed heeft op het delinquente gedrag van adolescent dan support. Als laatste wordt verwacht dat negatieve interactie ook meer invloed heeft op de samenhang tussen delinquent gedrag adolescent en zijn of haar beste vriend(in) dan support.

Methode

Participanten

In dit onderzoek werden de data van het Research on Adolescent Development and Relationships (RADAR) project gebruikt. Voor het onderzoek is een groep adolescenten ($N=497$) gevolgd vanaf hun 12^e tot 18^e levensjaar. Naast de adolescenten zijn beide ouders, een broer of zus en de beste vriend(in) van de adolescent gevolgd. De selectie van leerlingen

is beperkt tot leerlingen van Nederlandse afkomst om taalproblemen te vermijden (van Lier, Frijns, & Meeus, 2008).

Procedure

De studie is opgezet om invloedsprocessen vanuit de context van het gezin en van leeftijdsgenoten te identificeren bij adolescenten met een normale en abnormale gedragsontwikkeling. Voor het huidige onderzoek zijn gegevens gebruikt over het delinquent gedrag van adolescent en zijn of haar beste vriend(in) en over de kwaliteit van de relatie tussen adolescent en zijn of haar beste vriend(in). Specifiek zijn data gebruikt over de mate van support en negatieve interactie in de relatie. Voor dit project zijn families zes jaar gevolgd, waarbij elke drie maanden data werden verzameld. Elk jaar begon met een huisbezoek, gevolgd door drie online vragenlijsten. Informatie over delinquent gedrag van adolescent en best vriend(in) is op intervalniveau gemeten met de online vragenlijsten. Informatie over de kwaliteit van relaties is elke drie maanden, 5 dagen achter elkaar gemeten met een online vragenlijst. In totaal zijn er 24 meetmomenten geweest. (van Lier, Frijns, & Meeus, 2008). In het huidige onderzoek is een gemiddelde genomen van alle meetmomenten.

Voor het werven van participanten zijn scholen in de provincie Utrecht en in de steden Amsterdam, Rotterdam, den Haag en Almere uitgenodigd om mee te doen met het project. 429 scholen zijn random geselecteerd uit een lijst van 850 reguliere scholen in het westen en midden van Nederland. 269 scholen gaven aan mee te willen werken. Om logistieke redenen zijn uiteindelijk 230 scholen uitgekozen om te participeren. Vanwege de speciale focus op de ontwikkeling van delinquent gedrag was het doel om adolescenten te werven die meer kans liepen op het ontwikkelen van risicovol gedrag. Hiervoor is aan leraren van de scholen gevraagd om de Teacher's Report Form Externalizing Behavior Scale in te vullen (van Lier, Frijns, & Meeus, 2008). Hiermee konden adolescenten met verhoogd risico op risicovol gedrag geselecteerd worden. Hierna zijn gegevens verzameld over gedragsproblemen door middel van vragenlijsten, ingevuld door ouders en adolescenten zelf. Uiteindelijk zijn 200 adolescenten met verhoogd risico op het ontwikkelen van risicovol gedrag en 300 adolescenten voor de controlegroep, via de telefoon uitgenodigd om te participeren in dit project. Aan de hand van informed consent is toestemming gevraagd aan de participanten. Om de privacy van de participanten te waarborgen zijn alle gegevens anoniem verwerkt. Er is gebruik gemaakt van twee meetinstrumenten van het RADAR-project, die hieronder verder beschreven worden. Beide meetinstrumenten zijn afgenomen met de online vragenlijsten.

Meetinstrumenten

The Network of Relationships Inventory (NRI) is gebruikt voor het meten van verschillende aspecten van de kwaliteit van de relatie met beste vriend/vriendin. Deze vragenlijst heeft 24 items die onderverdeeld zijn in verschillende subschalen (Meeus, Branje, & van Lier, 2015). In het onderzoek is gebruik gemaakt van de subschalen support (8 items) en negatieve interactie (6 items). Een voorbeelditem van de subschaal support is: ‘*Bewondert en respecteert je beste vriend(in) je?*’. Een voorbeelditem van negatieve interactie is: ‘*Werken jij en je beste vriend(in) op elkaars zenuwen?*’. De respondenten konden antwoorden op een 5-punts Likertschaal (1 = weinig of niet tot 5 = meer kan niet) (Meeus, Branje, & van Lier, 2015). Een lage score op de subschaal support betekent dat er weinig positieve kenmerken in de vriendschap zijn en een lage score op negatieve interactie betekent dat er weinig negatieve kenmerken aanwezig zijn volgens adolescent en beste vriend/vriendin. Gekeken is naar een gemiddelde van de rapportage van adolescent over beste vriend(in) en beste vriend(in) over adolescent. De betrouwbaarheid is beoordeeld en gemeten met de Cronbach’s alpha. Voor de subschaal support is de betrouwbaarheid goed (Cronbach’s $\alpha = .861$) en voor de subschaal negatieve interactie is de betrouwbaarheid goed (Cronbach’s $\alpha = .809$).

De zelfrapportage delinquent gedrag (ZD) meet het zelf gerapporteerde delict-gedrag in het afgelopen jaar van adolescent en zijn of haar beste vriend(in). De vragenlijst bestaat uit 30 items. In het huidige onderzoek is gebruik gemaakt van één subschaal, namelijk de frequentieschaal. Een voorbeelditem hiervan is: ‘*Hoe vaak heb je in het afgelopen jaar expres iets anders dat niet van jou was beschadigd of vernield?*’. De adolescenten is gevraagd bij elk item aan te geven hoe vaak zij het gedrag het afgelopen jaar hebben vertoond (0, 1, 2, 3-10, >10). Er is gekeken naar de rapportage van adolescent over zichzelf en beste vriend(in) over zichzelf. De betrouwbaarheid is beoordeeld en gemeten met de Cronbach’s alpha. De betrouwbaarheid van de frequentie zelf gerapporteerde delinquentie van adolescent is voldoende (Cronbach’s $\alpha = .756$). De betrouwbaarheid van de frequentie zelf gerapporteerde delinquentie van beste vriend(in) is voldoende (Cronbach’s $\alpha = .742$).

Statistische analyse

In het huidig onderzoek is eerst gekeken of er een samenhang is tussen de zelfgerapporteerde delinquentie van de adolescent (afhankelijke variabele) en de zelfgerapporteerde delinquentie van de beste vriend(in) (onafhankelijke variabele). Dit is gedaan aan de hand van een correlatieanalyse. Het meetniveau van de afhankelijke en onafhankelijke variabele is beide ratio. Wanneer de uitkomst significant is, bevestigt dit de verwachte samenhang tussen delinquent gedrag van adolescent en zijn of haar beste vriend(in). Daarnaast is gekeken of de scores op de subschalen support en negatieve interactie

(moderators) van de NRI invloed hebben op de samenhang van het delinquent gedrag van adolescent en zijn of haar beste vriend(in). Support is meegenomen om te kijken naar het positieve aspect van kwaliteit in relaties, negatieve interactie is meegenomen om te kijken naar het negatieve aspect van kwaliteit van relaties. De variabele sekse is meegenomen als onafhankelijke variabele, zodat de resultaten gecorrigeerd worden voor sekse. De invloed van support en negatieve interactie is bekeken door middel van een meervoudige regressieanalyse. Als eerst zijn de hoofdeffecten van support en negatieve interactie bekeken, vervolgens is gekeken naar de moderatie-effecten. Zowel support als negatieve interactie hebben een interval meetniveau. Verwacht werd dat negatieve interactie meer invloed had op de samenhang tussen het delinquent gedrag van adolescent en zijn of haar beste vriend(in). Wanneer de uitkomst van negatieve interactie significant is en de uitkomst van support niet significant is, bevestigt dit de hypothese.

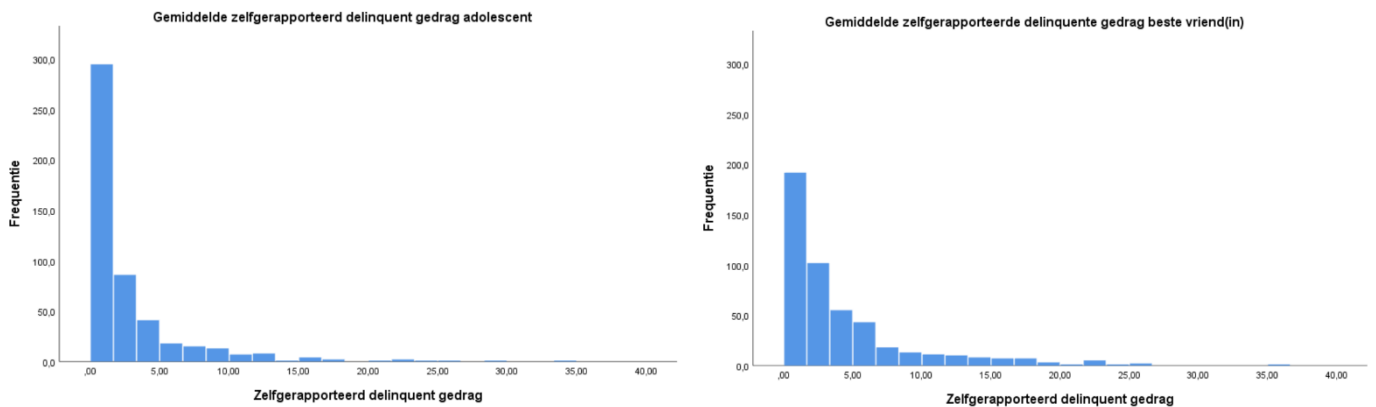
Voordat de analyses werden uitgevoerd, zijn de assumpties gecontroleerd. De analyses zijn uitgevoerd met behulp van SPSS-statistics 25.

Resultaten

Tabel 1 en figuur 1 geven de beschrijvende statistieken van de respondenten op de zelfrapportage delinquent gedrag weer. Tabel 2 geeft de beschrijvende statistieken van de subschalen support en negatieve interactie van de NRI weer. Een gepaarde t-toets is uitgevoerd om de gemiddeldes van delinquent gedrag van adolescent ($M = 2.60$, $SD = 4.30$) en zijn of haar beste vriend(in) ($M = 4.13$, $SD = 5.17$) te vergelijken. Het verschil in delinquent gedrag is significant, $t(478) = -5.82$, $p < .001$. Daarnaast is een t-toets uitgevoerd om het verschil in scores op support ($M = 3.35$, $SD = .47$) en negatieve interactie ($M = 1.31$, $SD = .27$) met elkaar te vergelijken. De subschalen verschillen significant van elkaar, $t(489) = 78.80$, $p < .001$.

Tabel 1. *Aantal respondenten op de zelfrapportage delinquent gedrag, gemiddelde frequentie delinquent gedrag en standaarddeviatie.*

Participanten	Aantal	Mean	SD
Adolescent	497	2,64	4,28
Beste vriend(in)	479	4,13	5,17

Figuur 1. Histogram van de gemiddelde scores op het zelfgerapporteerde delinquent gedrag van adolescenten en beste vriend(in)en.

Tabel 2. Gemiddelde scores op de subschalen support en negatieve interactie van de NRI.

Subschaal	Aantal	Mean	SD
Support	490	3.35	.47
Negatieve interactie	490	1.31	.27

Voordat de analyses zijn uitgevoerd, zijn de assumpties van de Pearson correlatie en de meervoudige regressieanalyse gecontroleerd. De frequentie van delinquent gedrag bleek bij zowel de adolescent als de beste vriend(in) niet normaal verdeeld en niet lineair te zijn. Daarom is voor de variabele delinquent gedrag adolescent en delinquent gedrag beste vriend(in) een logaritmische transformatie uitgevoerd. Ook na de transformatie werd nog niet voldaan aan de assumptie lineariteit, wel aan die van normaliteit. Daarom is ervoor gekozen om een Spearman's Rho correlatie uit te voeren. Voor de meervoudige regressieanalyse zijn de assumpties normaliteit, homogeniteit van regressielijnen en lineariteit getest. Aan alle assumpties werd voldaan, behalve voor lineariteit. De assumpties zijn gecontroleerd doormiddel van een histogram en een scatterplot.

Met een Spearman's Rho correlatieanalyse is gekeken of er een samenhang is tussen delinquent gedrag tussen adolescent en beste vriend(in). Uit de analyse blijkt dat de frequentie van delinquent gedrag van de adolescent en zijn of haar beste vriend(in) positief en gemiddeld met elkaar samenhangen ($r_s = .38, p < .01, N = 497$). Dit betekent dat als het delinquent gedrag van adolescent toeneemt, het delinquent gedrag van zijn of haar beste vriend(in) ook toeneemt.

In tabel 3 is een correlatiematrix weergegeven waarin de samenhang tussen alle relevante variabelen van het huidige onderzoek te zien zijn. Hieruit blijkt dat support en delinquent gedrag adolescent en support en delinquent gedrag beste vriend(in) niet significant met elkaar samenhangen. De andere variabelen geven wel een significante samenhang weer.

Tabel 3. *Correlatiematrix over de samenhang tussen delinquent gedrag adolescent, delinquent gedrag beste vriend(in), support en negatieve interactie.*

	Delinquent gedrag adolescent	Delinquent gedrag beste vriend(in)	Support	Negatieve interactie
Delinquent gedrag adolescent	-	-	-	-
Delinquent gedrag beste vriend(in)	.284*	-	-	-
Support	.011	-.015	-	-
Negatieve interactie	.158*	.176*	-.202*	-

Noot * $p < .01$. Er is gebruik gemaakt van Spearman's Rho correlaties.

De meervoudige regressieanalyse is uitgevoerd om de mate van invloed van delinquent gedrag beste vriend(in) en de subschalen support en negatieve interactie op delinquent gedrag van adolescent te onderzoeken. De resultaten van de hoofdeffecten zijn weergegeven in tabel 4.

Tabel 4. *Hoofdeffecten van een meervoudige regressieanalyse over het effect van de scores op delinquent gedrag beste vriend(in) en de subschalen support en negatieve interactie op het delinquente gedrag van adolescent gecorrigeerd voor sekse.*

Model	R ²	<i>b</i>	β	Sig.
1	.100			<.001
		-1.308	-.151	.001
		.210	.252	<.001
2	.100			
		-1.364	-.158	.001

DELINQUENT GEDRAG EN KWALITEIT VAN RELATIES

	Delinquentie beste vriend(in)	.209	.251	<.001
	Support	.141	.015	.751
3		.139		
	Sekse	-1.138	-.131	.003
	Delinquentie beste vriend(in)	.184	.221	<.001
	Negatieve interactie	3.32	.202	<.001

Uit de resultaten van de meervoudige regressieanalyse blijkt dat support niet samenhangt met het delinquent gedrag van adolescent. Delinquent gedrag van beste vriend(in) en de negatieve interactie hangen wel samen met het delinquent gedrag van adolescent. Uit model 1 blijkt dat 10% van de variantie verklaard wordt door delinquent gedrag van beste vriend(in), $R^2 = .100$, $F(2, 476) = 26.42$, $p = <.001$. Uit model 3 blijkt dat 13.9% van de variantie verklaard wordt door delinquent gedrag beste vriend(in) en negatieve interactie, $R^2 = .139$, $F(3, 475) = 25.62$, $p = <.001$. Meer negatieve interactie gaat gepaard met meer delinquent gedrag van adolescent. Door de invloed van negatieve interactie mee te nemen, is te zien dat de verklaarde variantie met .039 stijgt. Uit de resultaten blijkt ook dat sekse een duidelijke rol speelt in het verklaren van delinquent gedrag van adolescent. In alle modellen is te zien dat sekse samenhangt met de mate van delinquent gedrag van adolescent.

Een t-toets is uitgevoerd om te kijken of er verschil zit in zelfgerapporteerd delinquent gedrag tussen jongens en meisjes. Bij de groep adolescenten is het verschil in delinquent gedrag voor jongens ($M = .61$; $SD = 1.30$) en voor meisjes ($M = .15$; $SD = 1.19$) significant ($t(401) = 3.62$; $<.001$). Bij de groep beste vriend(in)en is het verschil in delinquent gedrag voor jongens ($M = 1.13$; $SD = 1.20$) en voor meisjes ($M = .70$; $SD = 1.16$) ook significant ($t(416) = 3.74$; $<.001$). Te zien is dat jongens in het huidig onderzoek meer delinquent gedrag rapporteren dan meisjes.

Naast de hoofdeffecten is ook gekeken naar de moderatie-effecten van support en negatieve interactie. Deze zijn af te lezen in tabel 5.

Tabel 5. *Meervoudige regressieanalyse over de moderatie-effecten van support en negatieve interactie op de samenhang tussen delinquent gedrag adolescent en beste vriend(in), gecorrigeerd voor sekse.*

Model		R ²	<i>b</i>	β	Sig.
1		.080			
	Sekse		-.035	-.216	.139
	Delinquentie beste vriend(in)		.180	.169	.061
	Support		-.040	-.015	.782
	DB*Support		.021	.319	.052
2		.088			
	Sekse		-.009	-.056	.600
	Delinquentie beste vriend(in)		.208	.195	.025
	Negatieve interactie		.467	.097	.100
	DB*negatieve interactie		.019	.125	.307

In tabel 5 is te zien dat het moderatie-effect met support en met negatieve interactie niet significant is. De resultaten van het huidige onderzoek laten zien dat de relatie tussen het delinquent gedrag van adolescent en beste vriend(in) niet wordt beïnvloed door de mate van support en negatieve interactie tussen adolescent en beste vriend(in). Delinquent gedrag van beste vriend(in) geeft wel een samenhang, wanneer negatieve interactie is toegevoegd. Uit tabel 5 blijkt dat ook sekse geen invloed meer heeft wanneer de moderatie-effecten van support en negatieve interactie zijn toegevoegd.

Discussie

Dit onderzoek heeft antwoord proberen te geven op de vragen: is er een samenhang tussen delinquent gedrag van adolescent en beste vriend(in) en in welke mate beïnvloeden de positieve en negatieve kenmerken van vriendschap de samenhang tussen delinquent gedrag van adolescent en zijn/haar beste vriend(in)? Dit onderzoek is van belang omdat jeugd-delinquentie een groot probleem is in veel samenlevingen. Het veroorzaakt veel leed en schade aan slachtoffers, daders en de samenleving als geheel (Nas, Orobio De Castro, & Koops, 2005). Vele studies hebben onderzoek gedaan naar delinquent gedrag en benadrukken de prominente factor gerelateerd aan vriendschappen (Pearce & Haynie, 2004; Brendgen,

Vitaro, & Bukowsky, 2000). Onderzoek naar de associatie tussen kwaliteit van vriendschap en delinquent gedrag dat gedaan is, laat inconsistente resultaten zien (Selfhout, Branje, & Meeus, 2007). Aan de ene kant laat onderzoek zien dat delinquente adolescenten meer onenigheid, confrontaties en afwijzing ervaren (Swenson, 2004), terwijl ander onderzoek suggereert dat een sterkere en positieve band tussen delinquente vrienden leidt tot meer delinquent gedrag (Selfhout, Branje, & Meeus, 2007). Het huidig onderzoek draagt bij aan het inzicht in de samenhang tussen delinquent gedrag van adolescent en zijn of haar beste vriend(in) en wat de invloed van kwaliteit van relaties is op deze samenhang.

Aan de hand van de literatuur zijn hypothesen opgesteld. Bij de eerste hypothese werd een samenhang tussen delinquent gedrag van adolescent en delinquent gedrag van zijn of haar beste vriend(in) verwacht. Deze hypothese kan worden aangenomen. De resultaten van het huidig onderzoek laten een positieve en gemiddelde samenhang zien. Het delinquente gedrag van adolescent en het delinquente gedrag van beste vriend(in) beïnvloeden elkaar. Deze resultaten komen overeen met de sociale leertheorie, waarin verondersteld wordt dat delinquent gedrag aangeleerd wordt door imitatie wanneer een adolescent blootgesteld wordt aan afwijkend gedrag (Cote, 2002). Ook komt het overeen met de suggestie van onderzoekers dat adolescenten zich meer aangetrokken voelen tot andere adolescenten die gedragsmatig en emotioneel op hen lijken (Völker, Baerveldt & Driessen, 2015; Ciairano et al., 2007; Linden-Andersen, Markiewicz, & Doyle, 2009).

Als tweede werd verwacht dat negatieve interactie meer invloed heeft op delinquent gedrag van de adolescent dan support. Deze hypothese kan worden aangenomen. Te zien is dat negatieve interactie meer invloed heeft op het delinquente gedrag van adolescent dan support. De sociale controle theorie stelt dat delinquente adolescenten grotendeels gebroken, zwakke en koude vriendschappen hebben (Boman, Krohn, Stogner, 2012). De resultaten vanuit de hoofdeffecten komen overeen met deze theorie. 13,9% van het delinquente gedrag van adolescent wordt hier verklaard door delinquent gedrag van beste vriend(in) en negatieve interactie. Ook sekse geeft aan invloed te hebben op het delinquente gedrag van adolescent. Uit de t-toets blijkt dan ook dat jongens meer delinquent gedrag rapporteren dan meisjes.

Bij de laatste hypothese werd verwacht dat negatieve interactie een grotere invloed zou hebben op de samenhang tussen delinquent gedrag van adolescent en zijn of haar beste vriend(in) dan support. Uit de resultaten blijkt dat dit niet het geval is. Zowel negatieve interactie als support laten geen significant resultaat zien bij de moderatie-effecten. Beide subschalen hebben geen invloed op de samenhang tussen delinquent gedrag van adolescent en zijn of haar beste vriend(in). De hypothese wordt verworpen. Ook bij de moderatie-effecten

geeft sekse geen samenhang meer weer. Opvallend is dat support nu wel dichterbij een significant resultaat zit dan negatieve interactie. Hierin komen de inconsistente resultaten die Selfhout, Branje en Meeus (2007) in hun onderzoek beschrijven terug. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat er nog veel meer factoren een rol spelen bij de ontwikkeling van delinquent gedrag van adolescenten, zoals de sociaaleconomische status van ouders (Amone-P'Olak et al., 2009).

In het onderzoek is gecorrigeerd voor de variabele sekse. Uit onderzoek blijkt dat jongens vaker delinquent gedrag vertonen (Chabrol, van Leeuwen, Rodgers, & Gibbs, 2011). Omdat in onderzoek vaak wordt gezien dat er verschil is in delinquent gedrag tussen jongens en meisjes was het van belang om voor deze variabele te corrigeren. Zo kon een zo juist mogelijk resultaat verkregen worden. In vervolgonderzoek kan het interessant zijn om nog op andere variabele te corrigeren, zoals de sociaaleconomische status van ouders. Dit is één van de factoren die in verband wordt gebracht met het ontwikkelen van delinquent gedrag bij adolescenten. Onder de sociaaleconomische status valt het inkomen, opleidingsniveau en beroep van beide ouders (Amone-P'Olak et al., 2009).

Een sterk punt van het onderzoek is de grootte van de steekproef ($N = 497$). In de steekproef is onderscheid gemaakt tussen een risicogroep ($N = 206$) en een controlegroep ($N = 291$). Door het meenemen van de risicogroep is er een juister beeld verkregen van het delinquente gedrag. Een ander sterk punt is dat het huidig onderzoek zich richt op de mening van adolescent en zijn of haar beste vriend(in) samen. Veel onderzoek dat al gedaan is, beperkt zich tot het meenemen van het standpunt van slechts één persoon van de vriendschap. Dit terwijl het mogelijk is dat vrienden hun beoordeling over de kracht van hun relatie niet met elkaar delen, waardoor een onrealistisch beeld van de vriendschap ontstaat (Boman, Krohn, & Stogner, 2012).

Dit onderzoek kent ook een aantal beperkingen, waar rekening mee gehouden moet worden. Als eerste kan een beperking van het onderzoek zijn dat in deze studie gebruik is gemaakt van zelfrapportage vragenlijsten. Het is met zelfrapportage mogelijk om sociaal wenselijke antwoorden te geven, waardoor resultaten een vertekend beeld geven (Rassin, 2004). Als tweede werden vragenlijsten verzameld op scholen en de beste vrienden van adolescenten in de huidige studie namen alleen deel als ze op dezelfde school zaten. Hierdoor behandelt de huidige studie alleen de beste vriendschappen binnen scholen. Uit onderzoek is gebleken dat vrienden buiten de schoolcontext mogelijk meer invloed hebben op delinquentie bij adolescenten dan beste vrienden binnen de schoolcontext (Burk, 2006, vermeld in Selfhout, Branje & Meeus, 2007).

Vanuit het huidig onderzoek kan geconcludeerd worden dat een vriendschap met iemand die delinquent gedrag vertoont, invloed heeft op het delinquente gedrag van een adolescent. Ook komt uit de resultaten naar voren dat een negatieve interactie samen met delinquent gedrag van beste vriend(in), 13,9% van het delinquente gedrag van adolescent verklaren. Negatieve interactie en delinquent gedrag van beste vriend(in) hebben dus wel directe invloed op het delinquente gedrag van adolescent. Omdat delinquent gedrag erg veel schade aanricht, is het van belang om te voorkomen dat adolescenten een langdurige delinquente carrière ontwikkelen. Het is relevant om te weten welke onderdelen in preventieve programma's aan bod moeten komen om de ontwikkeling van delinquent gedrag te voorkomen (Assink et al., 2015). Het huidige onderzoek kan een bijdrage leveren aan het ontwikkelen van bijvoorbeeld peer-hulpprogramma's zoals EQUIP, waarin delinquente adolescenten elkaar helpen in de sociale- en morele ontwikkeling (Brugman, Bink, Nas, & van den Bos, 2007). Uit de resultaten van het huidig onderzoek blijkt dat voornamelijk het delinquente gedrag van beste vriend(in) en de negatieve interactie invloed hebben op het delinquente gedrag van adolescent. Ook stelt de sociale controle theorie stelt dat de binding met conventionele vrienden, het risico op delinquentie verkleint, aangezien juist deze conventionele normen hen ervan weerhouden om delinquente handelingen te verrichten (Hirschi, 1969, vermeld in Selfhout, Branje, & Meeus, 2008). Het zou voor in de praktijk, bijvoorbeeld voor scholen of in de jeugdzorg, effectief kunnen zijn om een interventie in te zetten waarbij adolescenten leren om minder negatieve kenmerken en meer positieve kenmerken in hun relatie naar voren laten komen. Dit zou negatieve beïnvloeding kunnen voorkomen.

Literatuur

- Amone-P'Olak, K., Burger, H., Ormel, J., Huisman, M., Verhulst, F.C. & Oldehinkel, A.J. (2009). Socioeconomic position and mental health problems in pre- and early adolescents: The TRAILS study. *Social Psychiatry Psychiatric Epidemiology*, *44*, 231-8. doi:10.1007/s00127-008-0424-z
- Assink, M., van der Put, C. E., Hoeve, M., de Vries, S. L. A., Stams, G. J. M., & Oort, F. J. (2015). Risk factors for persistent delinquent behavior among juveniles: A meta-analytic review. *Clinical Psychology Review*, *42*, 47-61. doi:10.1016/j.cpr.2015.08.002
- Bagwell, C. L., & Schmidt, M. E. (2013). *Friendships in childhood and adolescence*. New York: Guilford Press.
- Boman, J. H., Krohn, D. M., Gibson, C. L., & Stogner, J. M. (2012). Investigating friendship quality: An exploration of self-control and social control theories friendship hypotheses. *Journal of Youth and Adolescence*, *41*, 1526-1540. doi:10.1007/s10964-012-9747-x
- Brendgen, M., Vitaro, F., Bukowski, W. M. (2000). Stability and variability of adolescents affiliation with delinquent friends: predictors and consequences. *Social development*, *9*, 205-25. doi:10.1111/1467-9507.00120
- Brugman, D., Bink, M. D., Nas, C. N., & van den Bos, J. K. (2007). *Kunnen delinquente jongeren elkaar helpen in hun sociale ontwikkeling? Effecten peerhulpprogramma EQUIP op denkfouten en recidive*. Tijdschrift voor Criminologie, *50*(2), 3.
- Chabrol, H., van Leeuwen, N., Rodgers, R. F., & Gibbs, J. C. (2011). Relations between self-serving cognitive distortions, psychopathic traits, and antisocial behavior in a non-clinical sample of adolescents. *Personality and individual differences*, *51*, 887-892. doi:10.1016/j.paid.2011.07.008

- Ciairano, S., Rabaglietti, E., Roggero, A., Bonino, S., & Beyers, W. (2007). Patterns of adolescent friendships, psychological adjustment and antisocial behavior: The moderating role of family stress and friendship reciprocity. *International Journal of Behavioral Development, 31*, 539-548. doi:10.1177/0165025407080573
- Cillessen, A. H. N., Lu Jiang, X., West, T. V., & Laszkowski, D. K. (2005). Predictors of dyadic friendship quality in adolescence. *International Journal of Behavioral Development, 29*, 165–172. doi:10.1080/01650250444000360
- Cote, S. (2002). A social learning theory of crime. In R. L. Akers. (Eds.), *Criminological Theories: Bridging the past to the future* (pp. 135-137). Thousand Oaks, London, New Delhi: Sage Publications.
- Cullen, F. T., & Agnew, R. (2006). *Criminological theory: Past to present: Essential readings* (3rd ed.). Los Angeles: Princeton, N. J.
- Dishion, T. J., Andrews, D. W., & Crosby, L. (1995). Antisocial boys and their friends in early adolescence: Relationship characteristics, quality and interactional process. *Child Development, 66*, 139-151. doi: 10.1111/j.1467-8624.1995.tb00861.x
- Linden-Andersen, S., Markiewicz, D., & Doyle, A. (2009). Perceived similarity among adolescent friends, the role of reciprocity, friendship quality and gender. *Journal of Early Adolescence, 29*, 617-637. doi:10.1177/0272431608324372
- Majd Ara, E., Talepasand, S., & Rezaei, A. M. (2017). A structural model of depression based on interpersonal relationships: the mediating role of coping strategies and loneliness. *Archives of Neuropsychiatry, 54*, 125-130. doi:10.5152/npa.2017.12711
- Meeus, W., Branje, S., Koot, H., & van Lier, P. (2015). Codeboek van het onderzoeksproject RADAR. Universiteit Utrecht, Vrije Universiteit Amsterdam, Radboud Universiteit Nijmegen en NSCR Leiden.
- Nas, C. N., Orobio De Castro, B., & Koops, W. (2005). Social information processing in delinquent adolescents. *Psychologi, Crime & Law, 11*, 363-375. doi:10.1080/10683160500255307
- Nelson, R. M., & DeBacker, T. K. (2008). Achievement motivation in Adolescents: The role of peer climate and best friends. *The Journal of Experimental Education, 76*, 170-189. doi:10.3200/JEXE.76.2.170-190
- Pearce, L. D., Haynie, D. L. (2004). Intergenerational religious dynamics and adolescent delinquency. *Social Forces 82*, 1553-72. doi:10.1353/sof.2004.0089
- Piehler, T. F., & Dishion, T. J. (2007). Interpersonal dynamics within adolescent Friendships:

- Dyadic mutuality, deviant talk, and patterns of antisocial behaviour. *Child Development*, 78, 1611-1624. doi:10.1111/j.1467-8624.2007.01086.x
- Poulin, F., Dishion, T. J., & Haas, E. (1999). The peer influence paradox: friendship quality and deviancy training within male adolescent friendships. *Merrill-Palmer Quarterly*, 45(1), 42-61.
- Rassin, E. (2004). De waarde van het woord: over het belang van zelfrapportages voor de psychologie. *De psycholoog*, 39(1), 10-16.
- Selfhout, M. H. W., Branje, S. J. T., & Meeus, W. H. J. (2007). The development of delinquency and perceived friendship quality in adolescent best friendship dyads. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 36, 471-485. doi: 10.1007/s10802-007-9193-5
- Swenson, L. M. (2004). Adolescent friendship, relationship quality, and delinquency: Associations with social and cognitive problem-solving performance. *Dissertation Abstracts International: Section B: The Sciences and Engineering*, 65.
- Van Lier, P. A. C., Frijns, T., den Exter Blokland, E., Neumann, A., Koot, H. M., & Meeus, W. (2008). The RADAR study: Design, description of sample and validation of cohort assignment. Utrecht: Universiteit Utrecht.
- Van Lier, P. A. C., Wanner, B., & Vitaro, F. (2007). Onset of antisocial behavior, affiliation with deviant friends and childhood maladjustment: A test of the childhood and adolescent onset models. *Development and Psychopathology*, 12, 167-185. doi:10.1017/S0954579407070095
- Völker, B., Baerveldt, C., Driessen, F. (2015). Vriendschap en criminaliteit bij jongeren. In I. Weijers, & C. Elaerts (Eds.), *Jeugdcriminologie: achtergronden van jeugdcriminaliteit* (pp. 259-272). Den Haag: Boom Lemma.
- Zimbardo, P., & Johnson, R. (2009). Hoofdstuk 3: Leren. In P. Zombard., & R. Johnson. (Eds.), *Psychologie een inleiding*. (pp.95-105). Amsterdam: Pearson Benelux B.V.